

 Naturvernforbundet

#2 - 2020 • 44. årgang
Magasin for medlemmer i
Naturvernforbundet Hordaland

NaturVest

Høstens
ryddeaksjoner 14-17

Sats på
reparasjon 4-7

Foto: Hans Jørgen Brun

Måtehold, nøysomhet og dristig fantasi

TEKST

GABRIEL FLIFLET

Måtehold og nøysomhet. Dette var kjerneverdier i mine foreldres generasjon. Det er ikke akkurat ord det spruter gnister av. Men måtehold og nøysomhet er ord som kan hjelpe oss å se virkeligheten i øynene, til å beholde den ene foten i bakken. Når man tenker på naturtap og klimakrise, er det så fristende å håpe at smartere dingser og teknologiske gjennombrudd skal ordne opp i uføret. Karbonfangst, vindmøller til havs, smarte strømmålere, mer effektive motorer, elektriske fly...

Det er mye teknologisk nyvinning som vi skal glede oss over. Fordi vi trenger alt vi kan mønstre av fantasi, visjoner og utprøving av nye teknologier for å løse klima- og naturkrisen. Men det er farlig å tro at dette alene vil kunne berge oss, at vi fortsatt kan dure på med mer og mer.

Når varmepumpen gjør at vi sparer penger på lavere strømforbruk, skrur vi opp innnetemperaturen. Når vi sparer skog ved å lese på skjerm og ikke på papir, og når vi strømmer musikk og film, og ikke bruker plast til en CD eller DVD, drar i stedet strømforbruket på datasentrene til himmels. Når myrer ødelegges, anleggsveier sprenges og fugler dør i rotorene, viser miljøbevegelsens en gang så elskede vindmøller å bety noe annet enn det vi tenkte oss. Nå vil vi gjerne sette vårt håp til vindmøller til havs, men hva skjer om vi ser at de skader fisk og fiskeri, eller sprer mikroplast fra rotorene?

Samme hvor vi snur oss, er

baken der den pleier være. Lovende nyvinninger har ofte en skyggeside. Vinningen går ofte opp i spinningen. Slik er det, dessverre. Derfor må vi, parallelt med en ivrig søken etter teknologiske nyvinninger, stanse veksten i volum og innrette vårt samfunn slik at det fremmer de tradisjonelle samfunnsverdiene måtehold og nøysomhet: Vi må gjøre det lettere og mer fordelaktig å spare energi. Finne ordninger der husholdningene har en grunnpakke strøm til moderat pris, som så stiger merkbart om man bruker mer enn dette. Innføre Karbonavgift til fordeling. Støtte bildeleringer og annet som gjør det mulig å klare seg uten bil i byene. Sette grenser for forbruk - forby store hyttepalasser og svære motorbåter. Innføre tilskudd til å få fikset opp sykkelen som står parkert i kjelleren. Fjerne moms på reparasjon.

Kanskje er det her det virkelig bør sprute av fantasi og hjernekraft: Lage nye ordninger, finne opp politiske verktøy!

Vi trenger både måtehold og nøysomhet og dristig fantasi!

NaturVest er medlemsbladet til Naturvernforbundet Hordaland som gis ut to ganger i året.

Naturvernforbundet fremmer kunnskap og løsninger som ivaretar naturen og skaper et energieffektivt samfunn i økologisk balanse. Vi er over 35 000 medlemmer i 100 lokallag med fylkeslag i alle fylker og hovedkontor i Oslo. Vi er en del av den verdensomspennende miljøvernorganisasjonen Friends of the Earth.

Fylkessekretær

Synnøve Kvamme

Redaktør

Øyvind Strømmen

Bidragstere

Gabriel Fliflet
Silje Østerbø
Adele Jaunn
Ina Marie Christiansen
Mona Maria Løberg
Synnøve Kvamme
Bjarne Hellesøe
Klaus Rasmussen
Oddvar Soldal
Jan Rabben
André Marton Pedersen
Jørund Nygård

Annonseansvarlig

Sverre A. Stakkestad
sverre@gmk.as
Tlf. : 55 10 10 97

Layout

Mona Maria Løberg
mm@naturvernforbundet.no

Trykk

A2G Grafisk AS

Opplag

2950

Framsida

Krittøsterssopp i Samnanger.
Foto: Øyvind Strømmen

NaturVest

v/Naturvernforbundet Hordaland
Bredsgården 1E
5003 Bergen

Tlf. 55 30 06 60
naturvest@naturvernforbundet.no
naturvernforbundet.no/hordaland

NaturVest oppfyller miljøkrav til papir, trykkfarge og trykkeprosess.

Papir: 100g Cyclus Offset 100% resirkulert

Se også www.svanemerket.no

INNHold

- 3 Kortnytt
- 4 Gi en reparasjon i julegave
- 6 Gå klærne etter i sømmene
- 8 LNF-område i fare på Askøy
- 9 Naturvernforbundet fekk miljøstipend igjen
- 14 Høstens ryddeaksjoner
- 18 Magnettogets potensial
- 20 Viktige næringsstoff frå smolt produksjon går rett i fjorden

Men jeg bryr meg også om ting som skjer utenfor Bergen.

LEON VIL IKKE HA GAMLE DAGER TILBAKE

Motorveiprosjektet E39/Hordfast hører hjemme i en tid vi bør ha lagt bak oss. Se videoen vår på youtube.com/naturvernforbundethordaland eller på Facebook: fb.watch/1YEtWWzTHe Foto: Skjermdump fra video.

KORTNYTT

Grøne julegavetips

Litt lei av forbruksfesten, og i stuss på kva du skal gje i julegave? Her er ei liste med nokre idear til grønare julegaver.

- Inngå ei julegavepakt: I blant er kanskje det å sleppa å leita etter ei julegave blant dei beste julegåvene ein kan få, iallfall som vaksen. Inngå ei pakt med ein av dei du elles ville kjøpt til, slepp unna å få noko du ikkje treng og få litt meir tid til å pusta ut i førjulstida på kjøpet!
- Brukt kan også vera bra. Brukte leikar (Lego er ein tidlaus favoritt), brukte klede, brukte bøker, vinylplater kan vera vel så velkomne gaver som nye.
- Gje eit gavekort på reparasjon eller redesign! Sjå også neste side.
- Gje mat og drikke, gjerne heimelaga!
- Gje eit abonnement på eit tidsskrift eller ei avis (gjerne elektronisk), eller på ei straumeteneste.
- Gje ei oppleving: eit soppkurs, eit restaurantbesøk, ein tur på kino?
- Gje ei alternativ julegave, til dømes i form av Kirkens Nødhjelp eller Flyktningehjelpa sine symbolske gaver.

Foto: Adele Jaunn

Gi en reparasjon i julegave

Alle eier vi noe fint som har blitt ødelagt, og som burde vært reparert.

TEKST

SILJE ØSTERBØ

Det kan være en jakke, et par sko, en sykkel eller en mobiltelefon som vi ikke tar oss verken tid eller råd til å reparere, tilpasse eller vedlikeholde. Derfor har vi utviklet Reparasjonsgavekortet, sånn at det blir lettere å kunne gi bort nettopp den reparasjonen som det er behov for til jul.

Sjekk ut reparasjonsgavekortet.no for mer informasjon, og bergen.reparasjonsgavekortet.no for å kjøpe et gavekort som kan brukes i bergensområdet.

Gir du en reparasjon i gave, gir du ting et lenger liv. Et reparasjonsgavekort er garantert en av årets mest miljøvennlige julegaver!

HVOR KAN JEG BRUKE REPARASJONSGAVEKORTET?

Mange steder! I Bergen har vi en rekke reparatører med i ordningen, og flere kommer til!

Vi har med reparatører innen:

- Klær
- Sko
- Møbler
- Mobiltelefon
- Data og nettbrett
- Hvitevarer og apparater
- Sykler

Se oppdatert liste på naturvernforbundet.no/reparasjonsgavekortet

Reis miljøvenleg!

Reis kollektivt og bidra til eit betre miljø. Last ned appen «**Skyss reise**» eller gå inn på **skyss.no** for å planlegge reisa. Spar miljøet – reis kollektivt. God tur!

skyss

Tante? Er Lofottorsken en slags trekkfisk?

Svar på livets store gåter mens barna fortsatt er små.

Kjøp årskort på Akvariet.

ÅRSKORT

AKVARIET
I BERGEN

EKTE DYR. EKTE OPPLEVELSER.

Naturvernforbundet set fokus på reparasjon.

Gå kleda etter i saumane!

TEKST

ØYVIND STRØMMEN

FOTO

INA MARIE CHRISTIANSEN

Veit du kor mange plagg du har i klesskapet ditt? Då forskarar ved Forbruksforskningsinstituttet SIFO såg på saka (eller i skapa?) i 2016 kom dei til at me i gjennomsnitt har 359 klesplagg, langt meir enn dei fleste av oss trur. Dei fann også at ein femtedel av desse klærne aldri vert brukt.

Eit massivt miljøavtrykk

For oss i Noreg, langt unna plantasje og fabrikkane, er klesindustrien ein fjern miljøsyndar. Globalt sett står industrien for iallfall åtte og kanskje ti prosent av verdas klimagassutslepp. Ifølgje tal frå FN er klesindustrien også den nest-største forbrukaren av vatn, og det går

sjølvsagt store mengder råstoff med.

– Samstundes er det viktig at ikkje ansvaret vert lessa over på forbrukarane, seier Silje Østerbø i Naturvernforbundet Hordaland.

– Når den globale klesindustrien nyttar all sin kreativitet og kløkt både til å få oss å kjøpa stadig meir, og på å skjula dei dårlege sosiale og miljømessige aspekta ved produksjonen og produkta sine, er det heilt andre verkemiddel som trengs enn å gje oss forbrukarar dårleg samvit.

Forbi fast fashion

Noko kan ein jo likevel gjera som forbrukar.

– For miljøets del er det viktigaste at forbruket vert mindre, seier Østerbø.

«Det er verkeleg på tida at «fast fashion»-tenkinga vert forkasta for godt.

REPARER MED OSS!

Har du lyst til å være med oss i arbeidet med å spre mer reparasjonsmagi og -glede?

Bli med i Facebookgruppen vår, Fiksere i Bergen. Ta gjerne kontakt med Silje Østerbø (silje@naturvernforbundet.no).

Silje Østerbø i Naturvernforbundet i Hordaland vil gjerne ha fleire «fiksarar» med på laget.

I byrjinga av november vart det arrangert digital syskule og syverkstad med Morten Wanvik frå Høgskulen på Vestlandet, med fokus på jeanslapping og byting av glidelås. Det var ein del av miljøveka til Studentsamskipnaden i Bergen, Sammen.

– Det er flott derom klede me handlar består av meir berekraftig tekstil sjølvst, og endå betre med gjenbruk, men det er framleis mengda me klær me kjøper som er hovudproblemet. Det er verkeleg på tida at «fast fashion»-tenkinga vert forkasta for godt.

Og eit verkemiddel? Reparasjon. Naturvernforbundet søker å gje fleire erfaring med reparasjon og fiksing, og har nettopp relansert nettsida tavarepadetduhar.no.

– Der finn du oppdaterte fiksetips og oversikt over lokale reparatørar, fortel Østerbø.

– Slik kan du blant anna finna nyttige fiksetips om du ynskjer å få favorittklede til å vara lenger.

Og du finn ikkje berre tips om klede der, men også om korleis du kan ta vare på og fiksa andre ting, frå LP-plater og knivar til møblar og sykklar.

Østerbø legg til at alle som kan, eller som ynskja å lære å reparera er

hjarteleg velkomne til å bli med.

– Me treng framleis mykje meir reparasjonsglede, mykje meir reparasjonskunnskap og ja, meir reparasjonsmagi! Eg vonar også at fleire kan få opp augo for at me i Naturvernforbundet er ein organisasjon som jobbar både praktisk og politisk for å gjera det lettare med reparasjon og gjenbruk.

FEM TIPS TIL ET MER BÆREKRAFTIG KLESSKAP

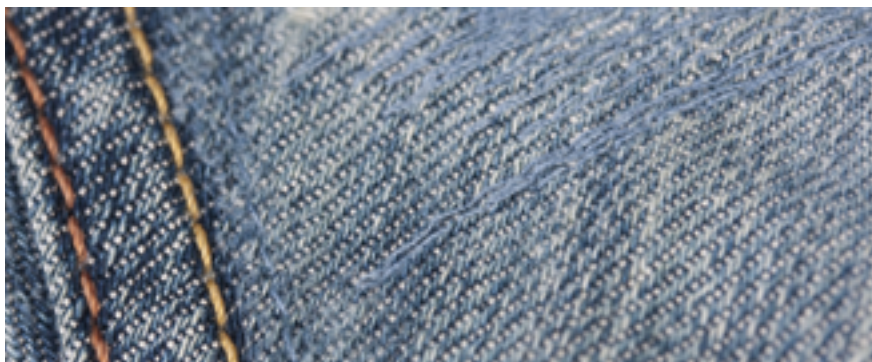
1. Sjekk vaskelappen. Den fortel korleis du skal vaska plagget, slik at det varer lengst mogleg.

2. Reparer småskader sjølv. Sy i knappar, sy saumar og lapp småhol. Bruk ein skreddar til større reparasjonar og tilpassingar.

3. Utslitte klede kan degraderast, fyrst til trenings-, kose- eller arbeidstøy, deretter til klutar, «råstoff» for andre prosjekt eller til resirkulering.

4. Kjøp «nye» brukte klede, arv, eller vert med på klesbyting.

5. Når du kjøper noko nytt, velg gjerne miljømerka klede, velg bort miljøskadelege tekstil og gå for kvalitet, men kjøp fyrst og fremst klede du liker og som du vil bruka lenge.

Ein enkel måte å reparera jeanshol

Utstyr: Jeans, vliselin, sytråd, symaskin, saks, strykejern

1. Klipp til vliselinen, slik at det dekker både holet og slitte område godt.
2. Vreng buksa og legg vliselinen over holet med lomsida mot stoffet.
3. Stryk vliselinen fast i jeansstoffet, over holet du vil reparera.
4. Sy fram og attende med symaskina over holet. Bruk anten sikksakk- eller rettsøm. Rettsøm er mindre synlig.

Ynskjer du ein meir «usynleg» reparasjon brukar du tid på å finne rett fargenyans på sytråden, vel du rettsøm og må du vera nøyaktig med å følgja trådretingen i jeansstoffet når du syr.

LNF-område i fare på Askøy

Lokallaget på Askøy protesterer på planene om ny barneskole på Hopastykket.

TEKST OG FOTO

MONA MARIA LØBERG

– Hvorfor velge dette området, når det finnes bedre alternativer? spør lokallagsleder Randi Hovgaard.

Hopastykket er foreslått som område for den nye barneskolen som befolkningen på Erdal sårt trenger. Men det finnes andre tomter i Frudalen, tomter politikere tilbake i tid har avsatt til offentlig formål i kommuneplanen. Disse alternativene er dessuten nærmere der barna bor, og der det ligger ungdomsskole, grendahus, barnehager og fotballbane fra før. Hopastykker ligger derimot i utmarken til Kleppe skolekrets, langt fra beboerne på Erdal.

– Det er et verdifullt LNF-område, forteller Hovgaard. Det er et habitat for dyr, myren lagrer karbon og det er også et viktig rekreasjonsområde.

De viktige myrene

Det har blitt mer fokus på myr i det siste og flere får øynene opp for hvor viktig myene er. I tillegg til å holde på klimagassene, demper den også for flom som det kan bli mer av med klimaendringer. Det er også rasteplass for trekkfugler. Det er også av betydning at området er en del av et sammenhengende naturområde på Askøy.

Det er ikke bare plan om å bygge barneskole, men også to idrettshaller og en ishall. Det vil ta mye plass, med veier og parkeringsplasser. Naturen på Askøy spises opp bit for bit med planer som dette.

Det hele begynte med en privat plan for bygging av en fotballhall.

Fotballinteressene kan ikke overstyre viktige hensyn til naturvern og skole.

Politikerne har med knapt flertall* spurt rådmannen om å jobbe videre med kun alternativet til Hopastykket grunneierlag. Saken skal behandles i sammenheng med økonomiplan 2020-2023. Det skal også vurderes om det kommer i konflikt for Plan 118 Munkebotn skytebane/aktivitetssenter når det gjelder støy og sikkerhet.

Lokallaget vårt på Askøy vil fortsette å kjempe mot planene, forteller Hovgaard.

** 18 mot 17 stemmer. For forslaget: 8 H, 4 FrP, 2 V, 2 KrF, 1 DEM, 1 uavhengig. Mot forslaget: 10 AP, 3 AL, 2 SV, 1 MDG, 1 Rødt.*

Naturvernforbundet fekk miljøstipend igjen

Også i år fekk Naturvernforbundet Hordaland miljøstipendet til Finsefondet. Dei 150.000 har gått med til å laga fleire kortfilmar, møter og føredrag om vindkraft.

TEKST

SYNNØVE KVAMME

For andre år på rad har Naturvernforbundet Hordaland fått tildelt Finsefondet sitt miljøstipend for arbeidet vårt med å synleggjera konsekvensane vindkraftutbygging har for Vestlandsnaturen. Me har fått 150 000 kr som har gått med til å laga fleire kortfilmar, møter og føredrag i samarbeid med dei andre organisasjonane i Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Hordaland, særskilt

finsefondet

- Uavhengig stifting etablert i 1988.
- Grunnlagt av «naturvernbrørne» Normann.
- Har som føremål å stimulera arbeidet for vern av norsk fjellnatur.

Bergen og Hordaland Turlag. Turlaget har bidrege stort med arbeidskapasitet og eigne midlar, så det har vore eit spleiselag som har fungert svært godt. Me er veldig glade for det gode samarbeidet me har med dei andre natur- og friluftorganisasjonane på

Vestlandet.

Alle filmane kan sjåast på www.naturvernforbundet.no/hordaland/vindkraft og på Naturvernforbundet Hordaland si Facebook-side, Instagram og YouTube.

Det særeigne Bremangerlandet er truga av 150 meter høge turbinar

Filmane me har fått laga i år fokuserer på tre område i Vestland der det føreligg vindkraftplanar på ulike stadium. På

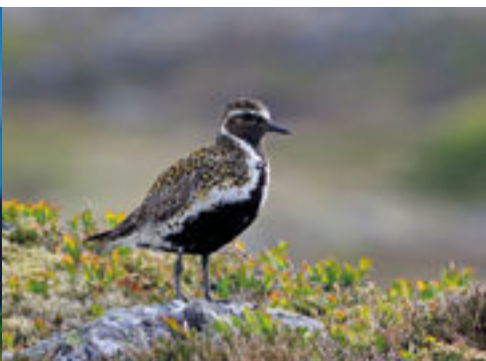
ikoniske Bremangerlandet har Sogn og Fjordane Energi (SFE) fått konsesjon av Olje- og energidepartementet (OED), etter at dei i 2017 omgjorde avslaget til Noregs- vassdrags og energidirektorat (NVE).

SFE vil bygga ut 18 turbinar på 150 meters høgde på kystfjellplatået over Dalevatnet, på same halvøya som ein finn dei ettertrakta sandstrendene Grotlesanden og Vetvika. Fjellplatået er i dag dominert av myr, nokre fjellvatn innimellom gamle stolar og stiar, og platået er omkransa av stupbratte klipper som kastar seg loddrett ned i havet. Over Bremangerlandet går hovudtrekket av fuglane som pendlar mellom Afrika og arktiske område, og i klippeveggane lever Noregs sørlegaste bestand av lundefugl.

Det er stor folkeleg motstand mot utbygginga, og ei lokal gruppe kjempar iherdig for å bevare naturen sin. Også i kommunestyret i Bremanger er det no klart fleirtal mot utbygging. Kommunen har derfor avslått å gje SFE dispensasjon frå kommuneplanens arealdel, der området er regulert som LNF-område (landsbruk, natur og friluftsliv). SFE har søkt om statleg plan for å få gjennomført utbygginga mot kommunen si vilje, men har foreløpig fått avslag frå OED. Det gjer at saka ser lysare ut, men sigeren er ikkje i boks enno.

Foto: Jørund Nygård

Reinsrose, heilo og kongeørn på Grønafjellet. Foto: Jan Rabben.

Skal resten av Stordfjella byggast ut?

På Midtfjellet på Stord ruvar 55 vindturbinar som stod ferdige i 2013. Den høgaste er 149 meter, og levetida på turbinane er ca. 20 år, ifølgje Midtfjellet Vindkraft. Dei har ingen planar om å setja opp nye når 20 år er gått, men det dei derimot har planar om, er å bygga ut

eit nytt område på øya: Grønafjellet. Her vil dei bygga ut inntil 40 turbinar til på opp til 160 meters høgde, med 30 km med nye, breie anleggsvegar.

Biolog, forfattar og naturfotograf Jan Rabben omtalar Grønafjellet som «indrefiletten på heile øya når det gjeld landskap og natur». Der finst det reinrose

og mange andre eksklusive planteartar, samt eit rikt dyreliv med storlom, heilo, jordugle, orrfugl og kongeørn.

Utbygginga er meldt til NVE, sjølv om både Stord og Fitjar kommunar seier nei, og det også her er stor folkeleg motstand mot å bygga ut resten av fjellområdet på Stord.

Foto: André Marton Pedersen

«Ein stad midt mellom alle desse planane ligg Dyrkolbotn fjellstove, der grunneigarane ikkje vil selja fjella sine for nokon pris.

Utbyggarar vil reisa inntil 750 vindturbinar i Nordhordland

I Nordhordlandsfjella spekulerer kraftselskapa Zephyr, Eolus, Norsk Vind og BKK i samarbeid med Zephyr i ei rekke utbyggingar som til saman utgjer om lag 750 turbinar berre i denne regionen. Det er eit massivt folkeleg engasjement mot planane, og fleire lokale grupper har blitt oppretta: Vern om Nordhordlandsfjella (VON), Folk for fjella (FFF), Ung for fjella og Nei til vindmøller i Gulen. I tillegg vil alle kommunane i dei aktuelle områda ta vare på naturen sin: Gulen, Masfjorden, Modalen og Alver kommunar seier alle nei til vindkraftutbygging.

Det stoppar foreløpig ikkje utbyggarselskapa. Planane er på ulike stadium: fleire av dei er ikkje offentleggjort enno, men utbyggarselskapa jobbar i kulissane opp mot grunneigarar og kommunepolitikarar. Den største utbyggingsplanen, «Hordavind», med inntil 250 turbinar i Stølsheimen, er meldt til NVE.

Dalsbotnfjellet i Gulen er den utbyggingsplanen som har kome lengst. Der har Zephyr fått konsesjon frå NVE til å bygga 25 vindturbinar på opp mot 160 meters høgde ved innseglinga til Sognefjorden, trass i store protestar frå befolkninga og eit stort fleirtal av grunneigarane, og trass i at kommunen frå første stund har gått konsekvent

imot utbygging. NVE konstaterte sjølv i vedtaket sitt at utbygginga ville komma i konflikt med naturmangfald, friluftsliv og inngrepsfri natur. Naturområdet Zephyr vil bygga ut er i dag nemleg heilt fritt for tyngre, tekniske inngrep. Vedtaket vart klagt inn og oversendt til Olje- og energidepartementet i 2018, som framleis har klagen til handsaming.

Ein stad midt mellom alle desse planane ligg Dyrkolbotn fjellstove, der grunneigarane ikkje vil selja fjella sine for nokon pris.

Fjellstova var derfor eit naturleg utgangspunkt då FNF Hordaland og DNT Vest arrangerte møte og synfaring for 29 Stortings- og fylkespolitikarar frå Vestland 26. august. Der fekk dei høyra appellar frå dei lokale gruppene som kjempar for naturen sin, innlegg frå undertekna om korleis natur og klima heng uløseleg saman, og at me må derfor må ta vare på naturen – også av omsyn til klimaet. Turlaget fortalde om innspela natur- og friluftsansjonane har kome med i høyringa om vindkraftmeldinga (Meld. St. 28) som i skrivande stund vert handsama i Stortinget. Deretter fekk politikarane sjå med eigne auger noko av naturen som er truga, på tur i strålende solskin opp til Fossvatnet – ein av inngangsportalane til Stølsheimen.

Stortingspolitikarane lova å jobba for større lokal medverknad og vektlegging av naturen – så no vert

det spennande å sjå kva dei vil gjera i handsaminga av vindkraftmeldinga. Det er venta at Stortinget skal vedta den før jul, og at det vil verta store innstrammingar i konsesjonssystemet for vindkraft. Det ligg an til at vindkraftsaker skal flyttast frå energilova til plan- og bygningslova, noko som vil vera ein viktig siger for lokal medverknad, då kommunane i praksis får siste ordet. Men kva med dei mange kontroversielle utbyggingane som allereie har fått konsesjon, som ikkje er bygd ut enno – slik som Bremangerlandet? Korleis vil endringane i konsesjonssystemet påverka dei sakene? Og kva med kommunar som ynskjer å bygga ut vindkraft i viktige naturområde? Jobben med å verna naturen mot ødeleggende vindindustri er nok ikkje over med det første.

Ynskjer du å engasjera deg i vindkraftarbeidet og/eller større energispørsmål? Ei ny gruppe for frivillige er i eming. Om du vil vera med, eller vite meir om gruppa, ta kontakt på sk@naturvernforbundet.no.

Plasten finner du i

veikanten

TAKK for at du rydder
i ditt nærmiljø. Det hjelper!

Høstens ryddeaksjoner

Stor innsats, tross korona.

TEKST OG FOTO

MONA MARIA LØBERG

Dette året har vært annerledes og vårens ryddeaksjoner ble flyttet til høsten på grunn av korona-epidemien. De fleste har heldigvis latt seg gjennomføre, dog med litt færre deltakere og godt smittevern. Interessen har som vanlig vært god.

Engasjerte studenter

I år har vi blant annet hatt en lengre ryddeaksjons-serie i samarbeid med Naturvernstudentene i Bergen. Tonje Sæther er leder i denne gruppa og fikk i høst bekreftet at norsk natur er svært

forsøplet.

– Norsk kyst er fylt til randen med norsk plast. Vi kunne forflytte oss fra vik til vik og synet var det samme. Plast. Plast og mer plast. Plast så ny at det så ut som om den var plukket rett ut av butikkhylle. Plast så gammel at naturen hadde inkorporert så godt at man nesten kunne tro den hørte hjemme.

Man kan høre mye om forsøplingen, men det er noe annet å se det med egne øyne.

– Ryddeaksjonen startet med et søkk

i magen, forteller Tonje.

– Det første møtet med det jeg bare trodde fantes på TV. Det finnes så nært oss alle. Når alt virket så begredelig kunne jeg se bort på gjengen og få enighet om at slik skal det ikke se ut når vi drar. Sånn ble håp tent. Vi kan jo alle gjøre en forskjell. Om det er å plukke opp emballasje du finner i sentrumsgatene eller om det er å rydde en hel vik med en gjeng, forteller hun.

Tross korona-epidemien lot fem av seks ryddeaksjoner med studentgruppa

OM PLASTJAKTEN

- Prosjekt startet i 2017.
- Hovedmål er å forebygge videre forsøpling og redusere plastforbruket.
- Samler data om plast i naturen, og deler kunnskap om dagens tilstand.
- Lærer andre å påvirke i samfunnet.
- Inspirerer ulike aktører til å redusere plastforbruket gjennom konkrete eksempler.
- Driver nettsiden plastjakten.no.

«Det var en fantastisk opplevelse! Jeg følte jeg fikk bidra med noe konkret for miljøet, og det var inspirerende å møte folk som jobber med å rydde strender.

- Victor Aguiar, student UiB.

seg gjennomføre, og det ble flere turer til Austevoll. Der holdt en gruppe frivillige fra «In the same boat» til. De lever om bord på to seilbåter og rydder strender hver dag. I høst har de inkludert oss med åpne armer. De hentet våre frivillige med båt fra Hjellestad og inviterte oss til å bli med lenger.

Victor Aguiar er en av studentene som ble med på aksjon. Han er utvekslingsstudent fra Sao Paulo i Brasil og til daglig studerer han master i fysisk oseanografi på UiB. Han takker Naturvernforbundet for muligheten til å bli med.

– Det var en fantastisk opplevelse! Jeg følte jeg fikk bidra med noe konkret for miljøet, og det var inspirerende å møte folk som jobber med å rydde strender.

Victor var overrasket over at det var

så mye plast på et så avsidesliggende sted.

– Vi startet å rydde og posene ble gradvist fylt opp. Ved slutten av dagen begynte stranda å få tilbake sin skjønnhet, og det er en uvurderlig følelse. Dette ga meg en gnist til å se på mine egne vaner, og til å fortsette å bli med bli med på slike aktiviteter.

Strandryddeuka flyttet til høsten

På grunn av korona-epidemien var det stor usikkerhet om man skulle klare å gjennomføre den nasjonale ryddedugnaden. Det lot seg heldigvis gjennomføre på høsten. Vi og flere andre miljøorganisasjoner hjalp blant annet Universitetet i Bergen med planlegging og gjennomføring av ryddeaksjon på Hellesøy.

TV-aksjonen

Vi støttet også årets TV-aksjon som gikk til WWF sitt arbeid mot plast i havet. Vi deltok i fylkeskomiteen og delte informasjon om at TV-aksjonen i år skjedde digitalt. Fylkessekretær Synnøve Kvamme lovte å hoppe i havet om hun fikk inn 3000 kr på vår spleis, og det gjorde vi til gangs. 12000 ble samlet inn for den gode saken og Synnøve hoppet omsider i havet, direktesendt på Facebook.

På selve dagen for TV-aksjonen, 18. oktober, inviterte vi alle til en stor ryddeaksjon på Austevoll. En god gjeng meldte seg på og gjorde en stor innsats

Fylkessekretær Synnøve Kvamme lovte å hoppe i havet om hun dro inn 3000 kroner til vår digitale bøsse for TV-aksjonen. Du kan se hoppet og reaksjonen hennes på vår Facebook-side under *Videor*.

Tonje Sæther er leder i Naturvernstudentene i Bergen, og gjorde en stor innsats for å få gjennomført ryddeaksjonene for studenter.

En del av gjengen som ryddet en strand på Austevoll, på TV-aksjonsdagen, 18. oktober.

Dykkerklubben på Austevoll dro opp masse søppel og skrap fra sjøbunnen ved Storebø kai. Blant annet flere store søppeldunker, sykler og en handlevogn av plast.

for havet! Den lokale dykkerklubben på Austevoll dro sykler, søppeldunker og andre ting opp fra sjøbunnen ved Storebø kai. Coasteering.no tok en liten gjeng med seg på en gøy og fartsfylt ryddeaksjon. Vi hadde også med oss «Lei en biolog» som fortalte om livet i havet. «In the same boat» kjørte båt og

håndterte søppelet. Plasten med høyest kvalitet ble samlet inn for å gjenbrukes til nye produkter av Ogoori. Bergen og Omland friluftsråd (BOF) og Handelens miljøfond støttet denne dagen og i tillegg bidro BOF med båter og mannskap.

Tro på havet

Et nytt samarbeid dette året har vært med Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn i Bergen, en forening som består av 18 ulike tros- og livssynssamfunn. Gruppen arbeider for å fremme gjensidig respekt og forståelse, og i år ønsket de å støtte TV-aksjonen

« Vi må rydde i dag,
men vi må også
jobbe fremover.
Vi må bidra og bli
flinkere, blant annet
resirkulere mer.

Sadjia Younas, styreleder i STL Bergen

og engasjere sine medlemmer til arbeid mot plast i havet. Vi arrangerte en ryddeaksjon på Askøy, tok bilder og film som medlemmene delte i sosiale medier, for å spre ordet om å støtte TV-aksjonen.

Marianne Gammelsæter er sogneprest i Tveit menighet, og ble også med og ryddet en forsøplet vik. Hun har lenge hørt om plastforsøplingen, men

ble allikevel sjokkert over det hun ser.

– Det har vært utrolig meningsfylt, men også provoserende fordi vi fant ufattelig mye dritt rundt naustet hvor vi rydda. Det er viktig at vi står sammen om dette, forteller hun.

På tross av ulike livssyn og bakgrunn, har de alle tro på havet.

– Vi kan også jobbe sammen, og

ved å gjøre mange små ting kan vi redde jorden, sier Ian Goodwin fra Jesu Kristi Kirke.

Sadjia Younas er fra Bergen Moské og mener at saken er veldig viktig.

– Vi må rydde i dag, men vi må også jobbe fremover. Vi må bidra og bli flinkere, blant annet resirkulere mer.

Vi vil sikre en **levelig klode** for kommende generasjoner

Barnas klima, vår sak!

Vi arbeider for **bærekraftig forbruk, fossilfri transport** og **energiøkonomisering**. Vi støtter ungdommens klimakrav.

Er du en av dem som liker det Besteforeldreaksjonen gjør?

Da kan du hjelpe til. Vi er nå 4800 medlemmer.

Hvis vi blir 5000 før nyttår, får vi statlig støtte, og kan gjøre en enda større innsats for barnas framtid.

eller støttemedlem

Bli medlem!

besteforeldreaksjonen.no
post@besteforeldreaksjonen.no

Støttemedlem 150 kr.
Medlem 300 kr.
Kontonr. 1254 05 80535 Vipps 136539

Magnettoget kan erstatte innenriksflyet, binde sammen landet og unngår noen av jernbanens problemer.

Magnettogets potensial

TEKST

BJARNE HELLESØE

Magnettoget har potensial til å erstatte innenriksflyet og dets utslipp samt knytte mennesker i byer og tettsteder sammen på en mer effektiv og miljøvennlig måte samtidig som det gir minst mulig inngrep i naturen. Idag er nordmenn storforbrukere av flyreiser. Et magnettogsystem vil gjøre at folk som skal på jobbreise eller besøke familie kan slippe å måtte ta forurensende fly eller å bruke en hel dag på sakte tog eller i bil. Det kan også frakte gods.

Hva er magnettog/maglev?

Tyskland har utviklet og optimalisert magnettog (maglev på engelsk) over flere tiår. Disse togene svever noen centimeter over banen, og ble utviklet for å unngå eller redusere ulempene ved jernbane. Magnettog er i dag ferdig utviklet, kjent og velprøvd teknologi, ikke minst i Kina, der man har satset på flere ulike typer.

Det til tross: Magnettogene kan synes fremmedartede i Norge. Det er naturlig å være usikker på ny teknologi. Nettopp derfor trenger vi en

«Bergen - Oslo direkte, bykjerne til bykjerne, vil gå på rundt en time med et moderne magnettog.

teknologinøytral og uavhengig offentlig utredning, som kan vise hvordan magnettog kan utvikle landet vårt med karbonnøytral og effektiv infrastruktur, som skaper verdier for både innbyggere og samfunn.

Natur og Norge

Bergen - Oslo direkte, bykjerne til bykjerne, vil gå på rundt en time med et moderne magnettog. Tysk magnettogteknologi har høy fleksibilitet (kurveradius, stigningsgrad, akselerasjon) og gode egenskaper og banen vil kunne følge riks- og motorveier i større grad. Trasévalg betyr mye med tanke på naturinngrep, og gode trasévalg gjør det også mulig å unngå fordyrende tunneler og broer.

Tyske magnettog (T-profil) bygges ved hjelp av ferdige elementer med

innebygget motor- og signalsystem og legges på påler. Slik unngår en forstyrrende, tidkrevende og fordyrende omlegging av veier med over- og underganger. Elementene for magnettog på påler bruker bare en femtedel(!) av betongen i forhold til jernbane på påler, og medfører med andre ord langt mindre CO₂-utslipp. Også viktig: magnettog på påler gir ikke barriereeffekt og mennesker, dyr, elver og annen infrastruktur kan passere fritt under banen.

Lave vedlikeholdskostnader

Den kanskje største fordelene med et slikt system er de lave vedlikeholdskostnadene. Dette er et resultat av at maglev ikke har hjul eller andre mekaniske komponenter og ikke fysisk kontakt med banen som konvensjonelle tog (stål mot stål) har. Dermed unngår magnettoget den mekaniske slitasjen som gir de høye vedlikeholdskostnadene som jernbane har. Å satse på magnettog blir som å gå fra gammel mobiltelefon til ny smarttelefon.

Et maglev-tog i Shanghai i 2006.
Foto: Alex Needham / wikipedia.

Strandrydding for små grupper er OK

Selv under koronapandemien er det trygt å rydde i naturen. Små familiegrupper kan oppsøke en av mange folketomme strender og rydde vekk plast og annet marint avfall.

Husk at ingen må samles i grupper på mer enn fem personer, og hold god avstand til andre. Ta på gode hansker og gi det marine liv en hjelpende hånd.

Registrer ryddeaksjonen din på: www.ryddenorge.no og kontakt det lokale renovasjonsselskapet for mer informasjon om trygg strandrydding og henting av sekker og hansker.

bir.no

bof.no

ihm.no

ngir.no

[øyvar.no](http://oyvar.no)

Avfallsstoffa frå landbasert smoltproduksjon er eigentleg ein viktig ressurs, som må takast vare på og nyttast.

Viktige næringsstoff frå smoltproduksjon går rett i fjorden

TEKST

KLAUS RASMUSSEN OG ODDVAR SOLDAL, NATURVERNFORBUNDET I KVAM

To smoltprodusentar i Kvam, Hardingsmolt AS i Tørvikbygd og Biofish AS i Ljonesvågen søker om utvida produksjonen sin slik at fisken kan verta opp til ein kilo før han vert sett ut i sjøen.

Ifølgje konsekvensutgreiingane frå Rådgivende Biologer AS vil den endra og auka produksjonen føra til at høgverdige avfallsstoff vert slept ut i fjorden. I dei teoretiske utrekningane frå Rådgivende Biologer vert det synt til ei samla årleg ureining på 197,7 tonn nitrogen, 21,25 tonn fosfor og 317,2 tonn karbon eller organisk stoff frå dei to anlegga.

Den sjøklare fisken skal produserast i resirkuleringsanlegg på land. I eit slikt anlegg har ein i utgangspunktet kontroll på alt avfall og noko skal takast vare på, men det vert søkt om at mykje kan gå rett i fjorden i eit røyr med diameter 400 mm.

Naturvernforbundet i Kvam meiner at alt avfallsstoff frå den landbaserte produksjonen er ein viktig ressurs som må takast vare på og nyttast. Døme

på utnytting er biogass til energi, jordforbetring og næringsstoff til gjødsel. Tilsvarande utslepp frå vanleg husdyrproduksjon og landbruk er ulovleg og kan verta straffa. Søknadane frå dei to verksemdene har vorte lagt ut til ettersyn og vert avgjort av Vestland fylkeskommune.

Uklare og ulike resultat i konsekvensutgreiingane

I fylgje søknad og konsekvensutgreiing skal Biofish utvida produksjonen frå 1,5 millionar til 15 millionar setjefisk. Den samla årlege produksjonen skal vera på 2.200 tonn og ha eit fôrforbruk på 2.300 tonn. Det vil gje samla utslepp før reinsing på 86,9 tonn nitrogen, 15,9 tonn fosfor og 270,2 tonn organisk stoff.

For Hardingsmolt viser konsekvensutgreiinga ein årleg produksjon på 4.500 tonn fisk og eit fôrforbruk på 4.830 tonn. Det skal gje samla utslepp før reinsing på 182,8 tonn nitrogen, 33,3 tonn fosfor og 580 tonn organisk stoff.

Her ser me at eit om lag dobla fôrforbruk også gir ei dobling av utslepp. Når det gjeld utslepp til fjorden ser det ut til å vera eit anna reknestykke i konsekvensutgreiingane. Biofish planlegg å sleppa ut 51,9 tonn nitrogen, Hardingsmolt nesten tre gongar så mykje; 145,8 tonn. For fosfor er det også nesten tredobling, frå 6,3 tonn hos Biofish til 14,95 tonn hos Hardingsmolt. Når det gjeld organisk stoff er det nesten fem gonger så store utslepp hos Hardingsmolt, frå 55,2 tonn hos Biofish til 262 tonn hos Hardingsmolt. Det er vanskeleg å skjønna dei store skilnadane i planlagte utslepp.

Naturvernforbundet i Kvam er klar over at konsekvensutgreiingane er teoretiske tal, men me spør: Kan me stola på desse tala og korleis skal dei planlagde utsleppa kontrollerast?

Manglar ein god nok avfallsplan

Naturvernforbundet meiner at utsleppa til fjorden er for lite problematisert. I brevet frå fylkeskommunen vert ikkje desse store skilnadane i planlagde utslepp nemnt i det heile. I konsekvensutgreiinga for Hardingsmolt vert det vist til at «renset avløpsvann» kjem ut i fjorden på 22 meters djup. Med så store mengder næringsstoff i vatnet er det vel rettare å seia at utsleppet er delvis reinsa.

Fylkeskommunen skriv i

«Døme på utnytting er biogass til energi, jordforbetring og næringsstoff til gjødsel.

søknadsbrevet om utvidinga hos Hardangsmolt av 16. mars i år til heradet at miljødokumentasjonen i søknaden gir godt nok grunnlag for å vurdere om tiltaket for vesentleg verknad for miljø og samfunn. Naturvernforbundet meiner at det ikkje er tilfelle.

I fylgje søknaden frå Biofish vert det sagt at reinsinga fører til 35 tonn nitrogen, 9,6 tonn fosfor og 215 tonn organisk stoff skal takast hand om på land. Hos Hardangsmolt er tilsvarende tal nesten 40 tonn nitrogen, vel 15 tonn fosfor og over 300 tonn organisk stoff. I konsekvensutgreiinga vert det skrive at det skal leverast til «godkjent mottaksanlegg».

I utgreiinga vert det vist til dyrkingsforsøk som Hardangsmolt har vore med på for nokre år sidan, ikkje gav oertydande resultat. Nyare forsøk er mykje meir lovande, jamfør nyare forskning frå Norsk institutt for bioøkonomi, NIBIO.

Kvar vert det av klimagassutsleppa i produksjonen?

Oppdrettsindustrien har også klimagassutslepp, til liks med andre bransjar som produserer mat og fødevarer. Me ser inga vurdering av klima verknadane i konsekvensutgreiingane. Vestland fylkeskommune har ambisiøse mål når det gjeld nullutsleppssamfunnet og legg sterke føringar når det gjeld

å utvikla teknologi og redusere klimagassutslepp. Naturvernforbundet i Kvam saknar ei vurdering av klimagassutsleppa i Vestland fylkeskommune sin omtale av søknadane.

Kvam herad arbeider med ein energi- og klimaplan. For å nå måla i ein slik plan må heradet vurdere verknaden av utslepp når dei handsamar søknadar om produksjonsendringar som påverkar klimagassutsleppa og andre verknadar på miljøet.

Det er krav frå storting og departement om at kommunar og fylkeskommunar skal laga klima- og energiplanar som dokumenterer alle utslepp. Dette er ein del av verktøykassa for visa korleis me kan kutta i utsleppa. Naturvernforbundet stiller seg undrande til at dei nemnde verknadane ikkje er med i konsekvensutgreiingane.

Det er fylkeskommunen som avgjer søknadane om utviding av produksjonen. Då må også vurdering av klimagassutsleppa verta vektlagt i konsesjonsprosessen.

Ureinjar skal betala, alt avfall må takast vare på

I utgangspunktet ser Naturvernforbundet i Kvam positivt på at Biofish og Hardangsmolt har planar om å produsere smolt og større setjefisk opp til 1 kilo i resirkuleringsanlegg på land. Men me meiner det er lite framtidsretta å ikkje ta

vare på ressursane som er i avfallstoffa. Denne teknologien og produksjon av store setjefisk på land er i startfasen. Fiskeridirektoratet har ikkje statistikk for kor mange anlegg som vurderer å gå over til slik produksjon. Statistikken for setjefiskproduksjon i 2019 viser at det årleg vert produsert 400.647.000 i 182 anlegg i Noreg. I Hordaland viser statistikken 49 anlegg med 72.282.000 fisk. Det er snakk om stor produksjon, mykje fôr og mykje avfall.

Når setjefisken vert større, treng slaktefisken kortare tid i sjøen for å veksa seg fram til rett storleik. Det kan vonleg føra til at oppdrettsnæringa treng mindre areal i fjorden og at nye område ikkje treng takast i bruk.

Uansett må kravet vera at ureinaren skal betala ved til dømes å innføre ureiningsavgift på ureininga. Deler av den avgifta kan brukast til å gje støtte til dei oppdrettarane som byggjer om til utsleppsfrie anlegg både på land og i sjø. Samstundes må avfallsressursen talast vare på og brukast.

Denne teksten er ei lett redigert utgåve av eit notat Naturvernforbundet i Kvam har sendt til Kvam herad og Vestland fylkeskommune i samband med saka.

BERGEN
KOMMUNE

Takk til alle som rydder i naturen!

300 skoleelever og en rekke andre aktører gjorde høsten 2019 en stor innsats for å gjøre Store lungegårdsvann plastfritt. Nå skal vannet bli en testarena for ny teknologi for oppsamling av marint avfall.

Bergen kommune skal være en aktiv pådriver for strandrydding, et hav uten plast, mikroplast og miljøgifter. Takk til alle som bidrar!

energismart

Energismarte valg sparer miljøet og klimaet.

Finn energitiltak på energismart.no.

MILJØVENNLIG AVFALLSLØSNING FOR BEDRIFTER

I samarbeid med Retura hjelper BIR Bedrift din virksomhet med å sikre sin miljøinnsats.

Vi tilbyr:

- Ryddecontainer for privatpersoner
- Beholdere, containere m.m for bedrifter
- Påkobling på bossnettet i Bergen sentrum for bedrifter
- Nedgravde avfalls løsninger
- Rådgivning og skreddersydd løsning tilpasset din virksomhets behov

Ta kontakt for rådgivning, avfalls løsninger og containerutleie: 55 27 70 50. www.birbedrift.no

Sirkeløkonomi

Utfordringa rundt klima og miljø handlar om korleis vi nyttar naturressursane. Sirkeløkonomi er å ta vare på ressursane ved å halde dei i krinslaupet. Vi sparer energi, og vi sparer naturen.

Du er viktig!

For å lykkast, kan du bidra med:

- å hindre at avfall oppstår
- å bruke om att
- å sortere til gjenvinning

Vil du vite meir, eller har du spørsmål, sjå ihm.no eller ring IHM på tlf. 56 52 99 00.

Indre Hordaland Miljøverk

På naturen si side

Logotink

GRØNT PUNKT

**VINN OPPTIL
100.000,-**

HUNDRE TUSEN KRONER!

NOK TIL Å FULLFØRE
ET PROSJEKT

**BLI MED PÅ
RETURKARTONG-
LOTTERIET!**

LES MER PÅ
www.grontpunkt.no

Revisorgruppen

Tenk miljø – brems forbruket!

Sunnhordland Interkommunale Miljøverk IKS

Svartasmoget, N-5419 Fitjar

Telefon: 53 45 78 50
Telefaks: 53 45 78 60
E-post: sim@sim.as

www.sim.as

OKTAN-Sund

B-BLAD

retur: Naturvernforbundet Hordaland
co/ Medlemsregisteret
Naturvernforbundet
Mariboesgt. 8, 0103 OSLO

ETTERSENDES IKKE VED VARIG ADRESSEENDRING, MEN SENDES TILBAKE TIL AVSENDER MED OPPLYSNINGER OM DEN NYE ADRESSEN

Naturvernkalenderen 2021

Oversikt over noen natur- og miljørelaterte arrangement framover.
Besøk www.naturvernforbundet.no/hordaland for mer informasjon.

VÅREN

Møte om plan- og bygningsloven

TID OG STED ANNONSERES

Regjeringen foreslår store endringer i plan- og bygningsloven. Hva blir konsekvensene for natur og matjord?

Infomøte for nye frivillige

MER INFO KOMMER

Årsmøte i Naturvernforbundet Hordaland

13. MARS [DET GRØNNE LOFT](#),
[BREDSGÅRDEN 1 E, BERGEN](#)

Feire seire: Bondhusdalen

TID ANNONSERES [BONDHUSDALEN](#)

Vi ønsker å feire naturen som Naturvernforbundet har vært med på å ta vare på. Underveis vil vi lære om hvordan vi arbeidet for å verne naturen. Vi ønsker å gjennomføre flere inspirasjonsturer. Øystesevassdraget, Rullestadelva, Kvanndalselva, Raundalselva og Opo kan være aktuelle.

Bli frivillig!

Faggrupper:

- Klima og transportgruppen
- Naturmangfoldsgruppen
- Vindkraft- og energigruppa

Lokallagene våre:

Askøy, i Bergen, Kvam, Kvinnherad, Nordhordland, Sunnhordland og på Voss.

Søsterorganisasjonene:

- Miljøagentene
- Natur og ungdom
- Naturvernstudentene

Du kan også bidra i våre prosjekter. Les hvordan du kan engasjere deg: bit.ly/aktiv-1914

Bybanemarsj

DATO ANNONSERES, MEN ANTAGELIG I APRIL/MAI [FRA ÅSANE TIL SENTRUM](#)

Vi krever at Bybanen til Åsane kommer inn i Nasjonal Transportplan. Sykketappen starter fra Åsane, mens gangetappen går fra NHH til Festplassen. Taler og kulturinnslag for begge etappene.

Følg med!

Nyhetsbrev:
<http://eepurl.com/72RMf>

Søk etter *Naturvernforbundet Hordaland* på

- [Facebook](#)
- [YouTube](#)
- [Instagram](#)

Tips til saker sendes til:
naturvest@naturvernforbundet.no

HJELP INSEKTENE

Parsell

Vi har en parsell på Storetveitmarken som drives av frivillige.

Blomstereng

I 2021 er alt klart for å starte arbeidet med å anlegge en blomstereng på Storetveitmarken. Vi trenger frivillige som kan hjelpe til med preparering av jord, frøanking og såing.

Skjøtsel

Vi vil fortsette med å fjerne fremmede treslag og drive med lyngbrenning.

Dugnader vil også bli annonsert på Facebook og naturvernforbundet.no/hordaland.

Ta kontakt med Jeanette på jt@naturvernforbundet.no om du har lyst til å bli med.

